

ארכיון של פלמ"ח חניק

על כירוק הפלמ"ח, הקשרים האישיים עם המרגל ישראל בר, המחותר הפרו־סובייטית ומחסי הנשק בקיבוצי הקבה"א, מכתב של דני קרוון על "חיסולו" של קיבוץ הראל, תקנון למגויסים מהקבה"א מאי 1950, ועוד כהנה וכהנה, בארכיונו האישי של גידי אילת

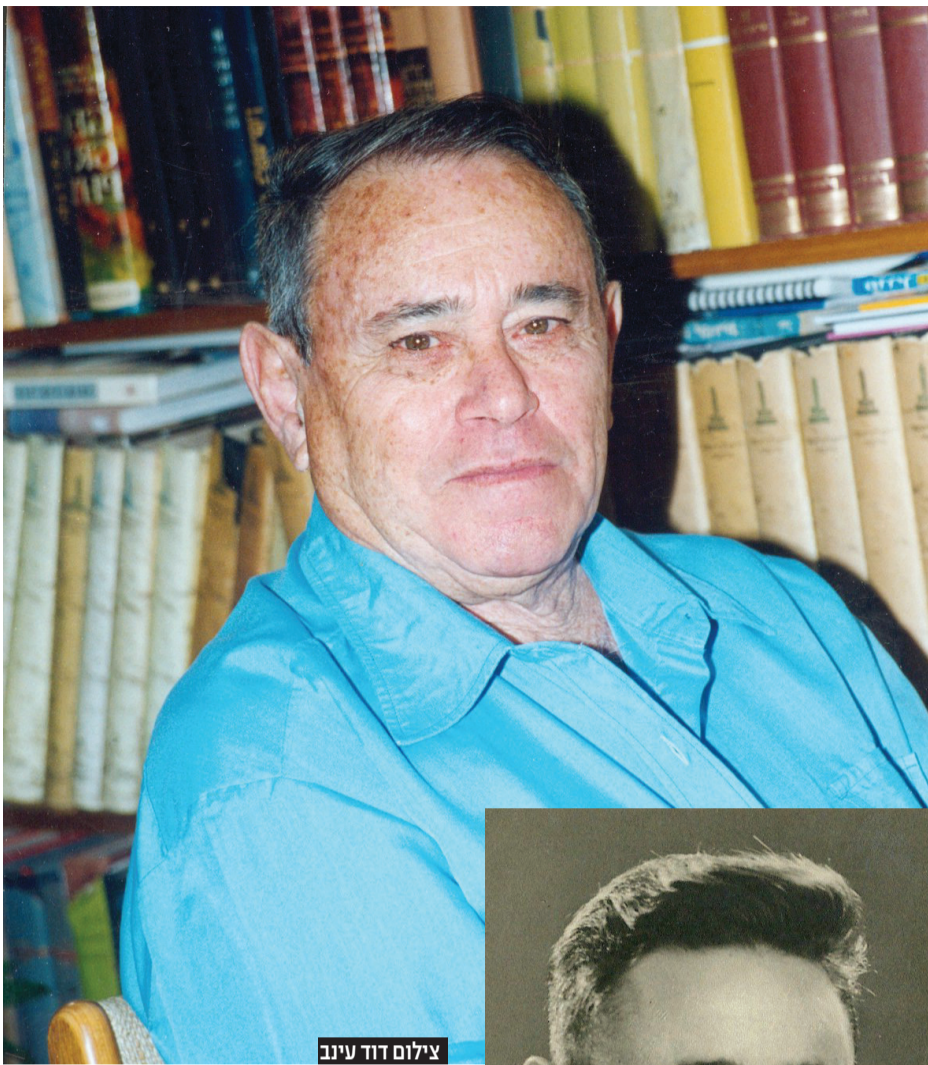
יובל דניאלי

א

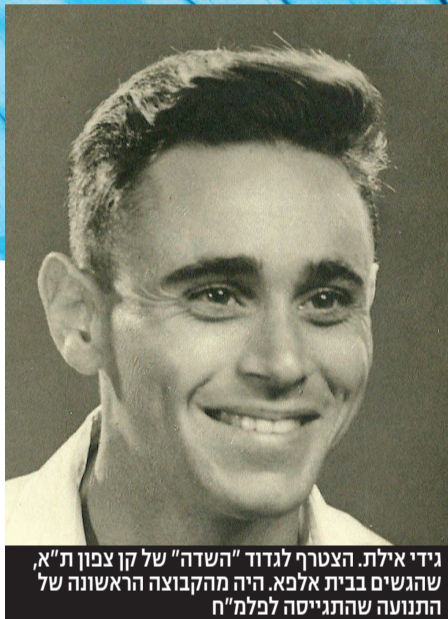
ת גידי אילת הכרתי בגבעת חביבה. כאשר נכנסתי לעבודה באמצע שנות התש"עיים הוא כבר היה שם. יושב בחדרו, מאחוריו על הקיר תמונתו של יגאל אלון, מפקדו הנערץ מהפלמ"ח. ביקש לאסוף חומר על חלקה של ההתיישבות העובדת בהגנה על הארץ מתקופת השומר עד מלחמת הקוממיות. נקשרה ביננו שיחה ומיד כאשר נודע לו מקום מגורי, קיבוץ המעפיל, הפליג בסיפורים על התקופה שהיה בקורס מטעם הפלמ"ח בגבעת חיים כמ"כ בפלוגה ה' "משם, מאזור הפרדסים הסמוך למקום בו הוקם קיבוץ, יצאתי לבדי בלילות חסרי ירח, לא סוף מידע על כפרי הערבים ששכנו בסביבה". סיפר על החשש, ועל נביחות כלבים שאיימו לגלות את נוכחותו. גידי התגלה לי כמספר סיפורים מרתק ולא רק בענייני ביטחון. לכל סיטואציה היה לו סיפור. אני אהבתי לשמוע והוא לספר. עם הזמן אף ביקרתי מספר פעמים בביתו בקיבוץ בית אלפא והסיפורים ורמו כמו נחל איתן... במשך הזמן עבר גידי לעבוד ביד טבנקין בחקר ההיסטוריה הביטחונית של היישוב במסגרת מרכז גילי לחקר כוח המגן. באחת הפעמים שנפגשנו, נזרק הרעיון לטפל בחומרי הארכיון האישיים שלו הספונים בין מרפי חדרו הקיבוצי, שמתבעו קטן היה מלה כיל את היש הרב האצור. רותי רעיי, עודדה אותו להתחיל להיפטר מהתיקים והארגונים שהיו דחוסים בארונות המרפסת. לאחרונה הגיע הארכיון האישי שלו לגבעת חביבה, ולו מוקדשת רשימה זו. באמצע תהליך העברת הארכיון נפטר גידי אילת בפתאומיות לאחר מחלה קצרה, ב־21 באפריל 2015, והוא בן 91. העברת חלקו האחרון של הארכיון שתור כנן להגיע לגבעת חביבה, התבצעה באמצעות המשפחה.

אספן כפייתי של מסמכים

גידי אסף ושמר בקפדנות חומרים שהגיעו אליו לאורך שנות פעילותו הביטחונית, התגורר עתית והמפלגתית. כל חומר או מסמך שנשלח אליו או נפל לידי, נשמר. ייתכן ששמר את המסמכים ליום סגריר, שמא יודקק להם לעת צורך והוכחה. מעל כל זאת הוא היה היסטוריון שנשמטו, וכידוע מסמכים הם לחם חוקם של היסטוריונים. רובם של המסמכים הצהיבו משנים וסיכות ההידוק עליהם החלידו. בעיקר היו חביבים על גידי חומרי "אפמרה" (חול פות בעברית). "אפמרה" הם אותם חומרים בני חלוף, שנוצרים לזמן קצר ואמורים להיזרק לאחר שפג תוקפם. בארכיונו נמצא למשל נייר קרוע לארבעה חלקים, שנוקק למעשה

צילום דוד עינב

גידי אילת. הצטרף לגדוד "השדה" של קן צפון ת"א, שהגשים בבית אלפא. היה מהקבוצה הראשונה של התנועה שהתיישבה לפלמ"ח

מעניינת במיוחד גישתו לגבי נסיבות פירוק הפלמ"ח: "ההחלטה בדבר פירוק מטה הפלמ"ח, הובחנה כשינוי פוליטי אשר חרג בהתייחסות למשקל הצבאי הסגולי של היחידה. הובחנה בה מגמת שינוי פוליטי, שפירושה שינוי מהותו ואופיו של המשטר החברתי במדינה הצעירה". מאיר יערי התייבב מאחורי בן גוריון בהחל"טתו החדר-משמעת על פרוק הפלמ"ח. יערי מעיד: "בן גוריון לא שכח לי ההזדהות הזו כל ימי חייו". עמדתו זו של יערי עמדה בני גוד לעמדתם של כמה חברים בולטים מאחדות העבודה שהתנגדו לפירוק הפלמ"ח.

גידי היה מנעוריו איש תנועת "השומר הצעיר". כאשר הגיעו הוריו לארץ הוא בילה שנתיים במוסד החינוכי במשמר העמק. לאחר מכן למד בתל אביב. הצטרף לגדוד "השדה" של קן צפון שחבריו הגשימו בבית אלפא. היה מהקבוצה הראשונה של התנועה שהתיישבה לפלמ"ח. הכול מתויק, רשום ומתועד. בתום המלחמה שירת במחלקת התכנון והמבצעים במטכ"ל, תחת פיקודו של סא"ל ישראל בר. בארכיונו מסמכים חתומים על ידי ישראל בר, שלימים נידון על ריגול לטובת בריה"מ. לישראל בר היו קשרים טובים עם גידי באופן אישי ועם מנהיגי מפ"ם המאוחדת (ישראל בר היה חבר מפ"ם), דבר שמנע ממנו להתקדם בשרשרת הפיקוד בצה"ל, עד שלבסוף פרש מהצבא עם עוד רבים ממפקדי הפלמ"ח וביניהם גם גידי אילת (1950). כאשר נודע במפ"לגה שגידי עומד על כך שישוחרר מצה"ל, הוא נתבקש ע"י מחלקת הביטחון של מפ"ם (יצחק בן אהרון, וברוך רבינוב) להישאר בצבא. במכתב אישי מאפריל 1950 נכתב: "מפאת הערך החיוני שיש ליחס לשירותך הן מבחינת ביטחון המדינה והן בקביעת דמותו ואופיו של צה"ל, רואה מרכז המפלגה את המשך שירותך כדבר חיוני והכרחי כאחד". גידי החליט לפרוש מהצבא ולחזור אל האספסת.

בארכיון פרשיות עלומות שנושאות עמהן שמות אישיים, בנושאי טוהר הנשק ומשמעת צבאית. שמור בו מכתב המופנה לגידי, של קצינים שהועמדו לדין על חריגה מבצעית,

שכזה בפעם אחת ולחסוך בנסיעות וזמן. בסוף גם עמיתי לארכיון הבינו, שתהליך הפרידה מחומרים שנאספו לאורך עשרות בשנים איננו פשוט וקל. זה דורש סבלנות, הטמעה, ואורח רוח. באים, משוחחים, מספרים בנפלאות החור מר האצור, נוגעים בו במבט עורג ואו אומרים שני הצדדים להתראות בעוד חודש - חודשיים. אצל גידי הפרידה מחומרי הארכיון התחיי לה דרך מפות קרב ממלחמת השחרור. מפות ישנות מתקופת המנדט, בחלקן קרועות ובלות משנים, מקופלות, שהסימן "שמור" ו"סודי" רשום עליהן. על המפות סומנו ציוני מקומות ותנועות של צבא בעיפרון אדום או כחול. לאט, לאט התחיל להשתחרר חומר נוסף אל הארכיון התנועתי. בין זה לזה, הוחלפו טלפונים, ברכות לחגים ומועדים. כאשר הגיעו חומרי הארכיון, הם עברו את החיטוי והטיפול המקצועי המתבקש. ביקשתי להיות זה שרוי שם את החומר הנקלט ומקליד אותו לדורות הבאים. נחשפתי לחומרים מרתקים מתקופת הפלמ"ח, הקורסים השונים, דרך קרבות לט"רון, אליהם נוספה עדות מרגשת בעל פה, על הכשל המודיעיני שגרם לנפגעים רבים. נחשפתי לפקודות יום של גידי אילת, מג"ד הגדוד השלישי של הפלמ"ח בחטיבת יפתח, שבדי עבר דמו יותר לשיח קיבוצי מאשר לנהלים צבאיים קלאסיים.

מדוע פרוק הפלמ"ח?

בתבנית של היסטוריון כתב גידי מסמכים בכתב ידו, פרשנות בסוגיות ביטחון וצבא.

